

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Vår ref.:
21/101- 7- RLI

Deres ref.:

Dato:
09.09.2021

Blinde og svaksynte elever - manglende tilrettelegging av undervisningen

Likestillings- og diskrimineringsombudet har fått en henvendelse fra en mor til et svaksynt barn. Vi opplever det hun beskriver som så alvorlig at vi finner grunn til å kontakte departementet om saken.

Likestillings- og diskrimineringsombudet har som mandat å drive veiledning i saker om diskriminering. Vi har også en pådriver rolle i saker som vi mener er viktige for likestillingen. I tillegg har vi et tilsynsansvar når det gjelder CRPD.

Elevenes rettigheter

Lovgrunnlaget for elevens rettigheter er opplæringsloven § 1-3 hvor står det at opplæringen skal tilpasses evnene og forutsetningen hos den enkelte eleven, lærlingen eller lære kandidaten. Likestillings- og diskrimineringsloven § 18 jfr. forskrift om universell utforming av informasjons- og kommunikasjons teknologiske (IKT) løsninger § 2 andre ledd fastslår at digitale læremidler skal være universelt utformet. Likestilling- og diskrimineringsloven § 21 gjelder rett til individuell tilrettelegging for elever og studenter og fastslår at det er diskriminering å ikke gi tilstrekkelig tilrettelegging. I tillegg fastslår CRPD artikkel 24 retten til deltakelse i et inkluderende utdanningssystem.

FNs bærekraftsmål nr. 4 sier at statene skal sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.

Bakgrunn

Funksjonshemmede har svært lav yrkesdeltagelse. Yrkesdeltagelsen blant funksjonshemmede har ikke gått opp de senere årene til tross for innføringen av flere tiltak som skulle øke denne. Mange funksjonshemmede står utenfor

yrkeslivet som følge av fordommer blant arbeidsgivere. Det kan også være slik at yrkesdeltagelsen er lav i denne gruppen, fordi relativt få kommer inn på høyere utdanning. Det er bekymringsfullt når vi vet at utdanning er viktigere for denne gruppa enn for befolkningen for øvrig for å komme inn i arbeidsmarkedet. Forsknings viser at utdanning har dobbel effekt blant personer med nedsatt funksjonsevne. Når opplæringen synes å svikte for en gruppe er det viktig at det tas tak i dette slik at funksjonshemmede får en best mulig opplæring.

Problemer som er avdekket

Slik vi har fått dette presentert er det en rekke problemer knyttet til opplæring av blinde og svaksynte etter nye læreplaner i 2020. Den saken vi har fått presentert gjelder en elev på 8. trinn, men vi har grunn til å tro at dette gjelder mange flere elever i denne gruppen. Vi har vært i kontakt med Blindeforbundet som bekrefter at dette er tilfelle. Med fagfornyelsen i 2020 ble læreren fristilt i valg av læremidler og det ble økt fokus på elevenes digitale ferdigheter.

Hovedproblemet slik vi forstår det er at blinde og svaksynte ikke er i stand til å følge undervisningen, fordi undervisningen ikke er tilrettelagt for dem. Dette gjelder både de som har internett-basert opplæring og i såkalte Ipad-skoler. Problemstillingen kan oppsummeres i følgende punkter:

1. Det er vanskelig for blinde og svaksynte å bruke digitale plattformer i undervisningen. Tidligere hadde man tilrettelagte læremidler som betød at blinde og svaksynte kunne følge undervisningen på lik linje med andre elever. Selv om digitale plattformer som benyttes er universelt utformet betyr det ikke at de er likeverdige som et tilrettelagt læremiddel. Informasjonen kommer ikke nødvendigvis i en logisk rekkefølge og er ikke alltid enkel å finne.
2. Digitale læremidler skal være universelt utformet. Etter det vi har forstått oppfyller mange læremidler ikke kravet til universell utforming. Vi har fått opplyst at dette gjelder læremidlene til Aschehoug og Gyldendal. Dersom det er slik at læremidlene som er utviklet ikke er universelt utformet, gjør dette situasjonen veldig vanskelig. Det bør være et minimum at de læremidlene som skal benyttes oppfyller det offentlige egne forskrifter og krav.
3. Når situasjonen er som beskrevet under punkt 1 gjør det ikke situasjonen bedre at lærerne som har disse elevene ikke har god nok kompetanse til å følge dem opp. Det er også svært uklart hva Statped skal bistå med når det gjelder dette. De vanskeligheter som finnes blir derfor ikke løst av lærere eller annet pedagogisk personell.

4. Det er skoleeier som har tilretteleggingsplikt, men da de ikke har tilstrekkelig kompetanse på hvordan man bruker IKT-løsninger med skjermleser, trengs det hjelp til å få på plass gode ordninger på kort sikt. Noe må gjøres raskt for å hjelpe disse elevene umiddelbart og så må det jobbes mer på lang sikt for å få enda bedre ordninger på plass for å sørge for en inkluderende opplæring. Det minste man må kunne kreve er at skolens læringsplattformer og nettsider som brukes i undervisningen er universelt utformet. Det vil ikke løse problemet, men gjøre det mindre. Nettsider som brukes i undervisningen må kvalitetssikres og / eller lastes ned i et filformat som gjør det enklere å lese innholdet for blinde og svaksynte. Når ikke lærerne har kompetanse i å vurdere om en nettside kan brukes av en blind elev bør det muligens skje en sentral godkjenning av de nettsidene som kan brukes i undervisningen, slik at lærere som ikke har kompetanse i dette ikke skal kunne velge disse. Det kan være naturlig at Statped får et ansvar for dette.

5. Mange elever har mistet store deler av det forrige undervisningsåret og er nå i ferd med å miste deler av det inneværende. For andre elever ville man ikke akseptert at dette skjedde og det kan selvfølgelig ikke aksepteres når det gjelder mennesker med nedsatt funksjonsevne heller. Vi ber derfor om at departementet nå tar ansvar og gjøre noe med denne problemstillingen da det kan synes som det utdanningstilbudet som gis til mange blinde og svaksynte elever ikke er i henhold til dagens lovverk.

Vi ber om en tilbakemelding så snart som mulig, og senest innen tre uker fra dato, om hva som vil bli gjort i denne saken.

Vennlig hilsen

Eli Knøsen
fagdirektør

Ragnar Lie
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent, og gyldig uten signatur.